

Політологічні причини воєнних конфліктів

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проведено аналіз політологічних причин конфліктів, який дає можливість глибше зрозуміти природу міжнародних криз та війн і значення дипломатичних механізмів у підтриманні миру.

Ключові слова: конфлікти, загрози, світ, політика, ідеологія, війни, боротьба, держави, криза.

Abstract

An analysis of the political causes of conflicts has been conducted, which provides an opportunity to understand more deeply the nature of international crises and wars and the importance of diplomatic mechanisms in maintaining peace.

Keywords: conflicts, threats, world, politics, ideology, wars, struggle, states, crisis.

Вступ

Збройні протистояння супроводжують людство протягом усієї історії та залишаються важливим предметом дослідження політичної науки. У сучасному світі війни виникають не лише через територіальні суперечки, а й унаслідок політичних, ідеологічних і геополітичних протиріч. Боротьба за владу, вплив і ресурси часто стає причиною міжнародної напруги та збройних зіткнень. Саме тому дослідження політологічних причин війн має важливе значення для розуміння міжнародних процесів і пошуку шляхів збереження миру та безпеки.

Результати дослідження

Збройні зіткнення мають складну політичну природу та виникають під впливом багатьох чинників, пов'язаних із міжнародними відносинами й внутрішньою політикою держав. Причинами війн часто стають суперництво за політичне домінування, прагнення контролю над стратегічними територіями, ідеологічні розбіжності та загострення міжнародної конкуренції. Політологія розглядає такі процеси як наслідок протистояння інтересів держав, політичних еліт і суспільств у межах світової політичної системи.

Однією з ключових причин воєнних конфліктів є боротьба держав за владу та вплив у міжнародній системі. Представники реалістичної школи міжнародних відносин вважають, що світова політика характеризується станом анархії, де відсутня наддержавна сила, здатна гарантувати безпеку всіх держав. У таких умовах кожна країна прагне зміцнювати власну військову та політичну могутність, що нерідко призводить до конфліктів [1]. Політологи наголошують, що держави часто вступають у війни через прагнення зберегти або розширити сфери впливу, отримати стратегічні переваги чи запобігти посиленню суперника.

Важливим чинником виникнення воєн є політичні конфлікти всередині держав та між ними. Політичний конфлікт виникає тоді, коли різні соціальні групи, політичні еліти або держави мають несумісні інтереси й прагнуть реалізувати власні цілі. Якщо механізми мирного врегулювання не спрацьовують, конфлікт може перейти у збройну фазу. Особливо небезпечними є ситуації політичної нестабільності, кризи влади, авторитаризму чи зовнішнього втручання у внутрішні справи держав.

Суттєву роль у виникненні воєнних конфліктів відіграють ідеологічні суперечності. У різні історичні періоди війни виникали через протистояння політичних систем, релігійних поглядів або націоналістичних ідей. Ідеологія часто використовується як засіб мобілізації населення та виправдання військових дій. Політологи підкреслюють, що політичні лідери можуть свідомо формувати образ «ворога», посилюючи суспільну напругу та конфронтацію. Томас Гоббс ще у своїй політичній теорії наголошував, що війни можуть виникати через страх, недовіру та суперечки між людьми й державами [2].

Окрему увагу дослідники приділяють націоналізму як фактору воєнних конфліктів. Надмірне піднесення національної ідентичності, прагнення домінування однієї нації над іншою або боротьба за самовизначення нерідко стають причинами міжетнічних та міждержавних воєн. У XX–XXI століттях

саме націоналістичні суперечності спричинили значну кількість конфліктів у Європі, на Балканах, Близькому Сході та інших регіонах світу [3].

У сучасному світі значний вплив на виникнення конфліктів мають також економічні та геополітичні чинники. Контроль над природними ресурсами, транспортними шляхами, енергетичними ринками чи стратегічними територіями нерідко стає причиною міжнародних протистоянь. Геополітична конкуренція між великими державами може спричиняти локальні війни та регіональні кризи [4]. Прикладом цього є російсько-українська війна, яка має не лише військовий, а й політичний, геополітичний та ідеологічний характер.

Сучасні політологічні теорії також звертають увагу на роль міжнародних організацій та економічної взаємозалежності у стримуванні воєн. Ліберальна школа міжнародних відносин стверджує, що розвиток демократії, міжнародного права, торгівлі та дипломатії знижує ймовірність конфліктів між державами [5]. Економічна співпраця робить війну менш вигідною, а міжнародні інституції створюють механізми мирного врегулювання суперечок.

Отже, політологічні причини воєнних конфліктів є багатограними та взаємопов'язаними. До них належать боротьба за владу та ресурси, політичні й ідеологічні суперечності, націоналізм, зміна міжнародного балансу сил, геополітична конкуренція та внутрішня нестабільність держав. Розуміння цих причин є важливим для розробки ефективних механізмів запобігання війнам і забезпечення міжнародної безпеки. У сучасних умовах особливого значення набувають дипломатія, міжнародне співробітництво та дотримання норм міжнародного права як основних засобів збереження миру.

Висновки

Таким чином, причини збройних протистоянь мають складний і багатограний характер. Їх виникнення пов'язане з політичними суперечностями між державами, боротьбою за владу, ресурси та сфери впливу, а також із геополітичними й ідеологічними чинниками. Значний вплив на розвиток конфліктів мають внутрішня нестабільність держав, націоналізм і прагнення політичних лідерів реалізувати власні інтереси на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Causes of war | 2001 | publications. MIT Security Studies Program (SSP). URL: <https://ssp.mit.edu/publications/2001/causes-of-war> (дата звернення: 21.05.2026).
2. The causes of war as viewed by IR theories: on the road towards unity or divergence. Czech Journal of Political Science. URL: <https://czechpolsci.eu/article/view/34791> (дата звернення: 21.05.2026).
3. Дикий А. та ін. Політичні конфлікти як передумови виникнення воєнних конфліктів. Society and Security, 2024.
4. Global conflict tracker. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker> (дата звернення: 21.05.2026).
5. Herre B., Rodés-Guirao L., Roser M. War and peace. Our World in Data. URL: <https://ourworldindata.org/war-and-peace> (дата звернення: 21.05.2026).

Бондар Олексій Олександрович – студент групи ІКІТС-246 кафедри менеджменту і безпеки інформаційних систем факультет менеджмент і інформаційна безпека, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, bondar.vn2006@gmail.com

Науковий керівник – **Герасимов Тимофій Юрійович** – доктор історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна, e-mail: timger84@gmail.com

Bondar Oleksiy Oleksandrovych – faculty of management and information security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, bondar.vn2006@gmail.com

Supervisor – **Gerasymov Tymophiy** – doctor of historical sciences, assistant of professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: timger84@gmail.com